

Հիմնադիր – Founder – Учредитель:
ԵՐԵՎԱՆԻ ԴԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ (ԵՊՀ)
YEREVAN STATE UNIVERSITY (YSU)
ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ (ЕГУ)
www.y su.am

Հրատարակիչ – Publisher - Издатель:
ԱՐՑԱԽԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄ (ԱԵԳՄՍ)
UNION OF YOUNG SCIENTISTS AND SPECIALISTS OF ARTSAKH (UYSSA)
ОБЪЕДИНЕНИЕ МОЛОДЫХ УЧЁНЫХ И СПЕЦИАЛИСТОВ АРЦАХА (ОМУСА)
www.aegmm.org

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՑԱԽ

SCIENTIFIC ARTSAKH

НАУЧНЫЙ АРЦАХ

№ 2(5), 2020

«Գիտական Արցախ» պարբերականն ընդգրկված է Հայաստանի Հանրապետության Բարձրագույն որակավորման կոմիտեի (ՀՀ ԲՈԿ) սահմանած դոկտորական և թեկնածուական ատենախոսությունների հիմնական արդյունքների ու դրույթների հրատարակման համար ընդունելի գիտական պարբերականների ցանկում:

«Գիտական Արցախ» պարբերականը պետք է www.elibrary.ru կայքում:

The «Scientific Artsakh» journal is included in the list of scientific periodicals acceptable for publication of the main results and provisions of doctoral and candidate theses established by the Higher Attestation Committee of the Republic of Armenia (HAC RA).

The «Scientific Artsakh» journal is posted on www.elibrary.ru website.

Журнал «Научный Арцах» включен в список научных периодических изданий, приемлемых для публикации основных результатов и положений докторских и кандидатских диссертаций, установленных

Высшим аттестационным комитетом Республики Армения (BAK RA).

Журнал «Научный Арцах» размещен на сайте www.elibrary.ru.

«ԱՐՑԱԽ» հրատ. – «ARTSAKH» Publ. – Изд. «АРЦАХ»
ԵՐԵՎԱՆ – YEREVAN – ЕРЕВАН
2020

Տպագրվում է Երևանի պետական համալսարանի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Համարը հրատարակության է երաշխավորել «Գիտական Արցախ» պարբերականի խմբագրական խորհուրդը

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Լախագահ՝ Արամ ՍԻՄՈՆՅԱՆ, ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն,
ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գլխավոր խմբագիր՝ Ավետիք ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Գլխավոր խմբագրի տեղակալ՝ Թեմինա ՄԱՐՈՒԹՅԱՆ, բանասիրական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Անդամներ՝

Լենա ԱՄՐՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր (**Տառագոնա, Իսպանիա**)

Արծրուն ԱՎԱԳՅԱՆ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Հրանտ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ, հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Դավիթ ԲԱԲԱՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ

Վահրամ ԲԱԼԱՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Խաչիկ ԳԱԼՍՅԱՆ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ

Զուլիետա ԳՅՈՒԼԱՄԻՐՅԱՆ, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Վլադիսլավ ԳՐՈՒՉՂԵՎ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Կոստրոմա, ՌԴ**)

Գևորգ ԴՎՆԻԵԼՅԱՆ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Արման ԵՂԻՉԱՐՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ

Սեյրան ՉԱԶԱՐՅԱՆ, փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Մարել ժԵՅՍՈ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Օլտին, Լեհաստան**)

Նատալյա ԿՈՎԿԵԼ, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ (**Մինսկ, Բելառուս**)

Վալենտինա ԼԱՊԵՎԱ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Մոսկվա, ՌԴ**)

Օտտո ԼՈՒԻՏԵՐՅԱՆՂՏ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Համբուրգ, Գերմանիա**)

Ռուզաննա ՀԱՎՈՔՅԱՆ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ

Իրինա ՀԱՅՈՒԿ, փիլիսոփայական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ (**Լվով, Ուկրաինա**)

Նազիկ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Մուշեղ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գագիկ ԴԱՉԻՆՅԱՆ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Աշոտ ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Էդիկ ՄԻՆԱՅՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Կարեն ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ

Հայկ ՍԱՐԳՍՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Յուրի ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Մաքսիմ ՎԱՍԿՈՎ, սոցիոլոգիական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Դոնի Ռոստով, ՌԴ**)

Գարիկ ԶԵՌՅԱՆ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Տիգրան ԶՈՉԱՐՅԱՆ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գիտական Արցախ, № 2(5), 2020, Երևան, «ԱՐՑԱԽ» հրատարակչություն, 2020, 272 էջ:

«Գիտական Արցախ» պարբերականի 2020թ. 2-րդ (5-րդ) համարում տեղ են գտել հասարակական գիտությունների արդի հիմնախնդիրների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետությունը, Արցախի Հանրապետությունը, Բելառուսը, Դոնեցկի ժողովրդական Հանրապետությունը, Չինաստանը և Ռուսաստանի Դաշնությունը ներկայացնող մոտ երեք տասնյակ անվանի ու երիտասարդ գիտնականների աշխատանքները:

The Issue is Recommended for Publication by the Editorial Council of the «Scientific Artsakh» Journal

EDITORIAL COUNCIL

Chairman: **Aram SIMONYAN**, Director of Institute for Armenian Studies of YSU, NAS RA Associate Member, Doctor of History, Professor

Editor-in-Chief: **Avetik HARUTYUNYAN**, Ph.D in Law, Associate Professor

Deputy Editor-in-Chief: **Tehmina MARUTYAN**, Ph.D in Philology, Associate Professor

Members:

Lena ASRYAN, Doctor of History (**Tarragona, Spain**)

Artsrun AVAGYAN, Doctor of Philology, Professor

Hrant AVANESYAN, Doctor of Psychology, Professor

David BABAYAN, Doctor of History, Associate Professor

Vahram BALAYAN, Doctor of History, Professor

Gevorg DANIELYAN, Doctor of Law, Professor

Khachik GALSTYAN, Doctor of Political Sciences, Associate Professor

Gagik GHAZINYAN, Academician of NAS RA, Doctor of Law, Professor

Vladislav GRUZDEV, Doctor of Law, Professor (**Kostroma, Russia**)

Julietta GYULAMIRYAN, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ruzanna HAKOBYAN, Doctor of Law, Associate Professor

Nazik HARUTYUNYAN, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Irina HAYUK, Ph.D in Philosophy, Associate Professor (**Lviv, Ukraine**)

Mushegh HOVSEPYAN, Doctor of Philology, Professor

Garik KERYAN, Doctor of Political Sciences, Professor

Tigran KOCHARYAN, Doctor of Political Sciences, Professor

Natalia KOVKEL, Ph.D in Law, Associate Professor (**Minsk, Belarus**)

Valentina LAPAEVA, Doctor of Law, Professor (**Moscow, Russia**)

Otto LUCHTERHANDT, Doctor of Law, Professor (**Hamburg, Germany**)

Ashot MARKOSYAN, Doctor of Economic Sciences, Professor

Edik MINASYAN, Doctor of History, Professor

Karen NERSISYAN, Ph.D in Economic Sciences, Associate Professor

Hayk SARGSYAN, Doctor of Economic Sciences, Professor

Yuri SUVARYAN, Academician of NAS RA, Doctor of Economic Sciences, Professor

Maksim VASKOV, Doctor of Sociology, Professor (**Rostov-on-Don, Russia**)

Arman YEGHIAZARYAN, Doctor of History, Associate Professor

Seyran ZAKARYAN, Doctor of Philosophy, Professor

Marek ZEJMO, Doctor of Political Sciences, Professor (**Olsztyn, Poland**)

Scientific Artsakh, № 2(5), 2020, Yerevan, «ARTSAKH» Publishing House, 2020, 272 pages.

The second (5th) issue of «Scientific Artsakh» journal 2020 comprises the scientific works of approximately 30 prominent and young scientists from Armenia, Artsakh, Belarus, China, Donetsk People's Republic and Russia on the topical issues of social sciences.

Номер рекомендован к публикации редакционным советом журнала «Научный Арцах»

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Председатель: Арам СИМОНЯН, директор Института арменоведческих исследований ЕГУ, член-корреспондент НАН Республики Армения, доктор исторических наук, профессор

Главный редактор: Аветик АРУТЮНЯН, кандидат юридических наук, доцент

Заместитель главного редактора: Теймина МАРУТЯН, кандидат филологических наук, доцент

Члены:

Арцрун АВАГЯН, доктор филологических наук, профессор
Грант АВАНЕСЯН, доктор психологических наук, профессор
Рузанна АКОПЯН, доктор юридических наук, доцент
Назик АРУТЮНЯН, доктор педагогических наук, профессор
Лена АСРЯН, доктор исторических наук (Таррагона, Испания)
Давид БАБАЯН, доктор исторических наук, доцент
Ваграм БАЛАЯН, доктор исторических наук, профессор
Максим ВАСЬКОВ, доктор социологических наук, профессор (Ростов-на-Дону, Россия)
Хачик ГАЛСТЯН, доктор политических наук, доцент
Ирина ГАЮК, кандидат философских наук, доцент (Львов, Украина)
Владислав ГРУЗДЕВ, доктор юридических наук, профессор (Кострома, Россия)
Джюльетта ГЮЛАМИРЯН, доктор педагогических наук, профессор
Геворг ДАНИЕЛЯН, доктор юридических наук, профессор
Арман ЕГИАЗАРЯН, доктор исторических наук, доцент
Марек ЖЕЙМО, доктор политических наук, профессор (Ольштын, Польша)
Сейран ЗАКАРЯН, доктор философских наук, профессор
Гагик КАЗИНЯН, академик НАН РА, доктор юридических наук, профессор
Гарик КЕРЯН, доктор политических наук, профессор
Наталья КОВКЕЛЬ, кандидат юридических наук, доцент (Минск, Беларусь)
Тигран КОЧАРЯН, доктор политических наук, профессор
Валентина ЛАПАЕВА, доктор юридических наук, профессор (Москва, Россия)
Отто ЛЮХТЕРХАНДТ, доктор юридических наук, профессор (Гамбург, Германия)
Ашот МАРКОСЯН, доктор экономических наук, профессор
Эдик МИНАСЯН, доктор исторических наук, профессор
Карен НЕРСИСЯН, кандидат экономических наук, доцент
Мушег ОВСЕПЯН, доктор филологических наук, профессор
Гайк САРГСЯН, доктор экономических наук, профессор
Юрий СУВАРЯН, академик НАН РА, доктор экономических наук, профессор

Научный Арцах, № 2(5), 2020, Ереван, Издательство «АРЦАХ», 2020, 272 страницы.

Во втором (5-ом) номере 2020 г. журнала «Научный Арцах» нашли место научные работы около 30 выдающихся и молодых ученых из Армении, Арцаха, Беларуси, Донецкой Народной Республики, Китая и России, в которых исследуются актуальные вопросы общественных наук.

Նատալյա Կովկել. Իրավունքի նշանագիտությունը. զարգացման Նոր հեռանկարները վիրտուալ ու մուլտիմոդալ աշխարհի պայմաններում.....72

Natalia Kovkel. Semiotics of Law: New Prospects for Development Under the Conditions of Virtual and Multimodal World

Наталья Ковкель. Семиотика права: новые перспективы развития в условиях виртуального и мультимодального мира

Նադեժդա Խիլստովա. Կարտելային համաձայնությունները պետական գնումների ոլորտում. հասկացությունը, տեսակները, պատասխանատվությունը.....82

Nadezhda Khlystova. Cartel Agreements in the Field of Public Purchases: Concept, Types, Responsibility

Надежда Хлыстова. Картельные сговоры в сфере государственных закупок: понятие, виды, ответственность

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ, HISTORY, ИСТОРИЯ

Գեղամ Ասատրյան. Մաքրավանքի՝ 1259 թվականի երկու խաչքարերի հորինվածքային առանձնահատկությունները.....92

Gegham Asatryan. Distinctive Features of Two Makravank Khachkars of 1259

Гегам Асатрян. Композиционные особенности двух хачкаров Макараванка 1259 г.

Տիգրան Պետրոսյանց. Վաչուտյանների զինանշանները (տոհմի ծագումնաբանական հիմքը)..... 104

Tigran Petrosyants. Vachutyans' Coats of Arms (Genealogical Basis of the Clan)

Тигран Петросянц. Гербы Вачутянов (генеалогическая основа рода)

ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ, ORIENTAL STUDIES, ВОСТОКОВЕДЕНИЕ

Թերեզա Ամրյան. Կրոնափոխությունը Հայաստանի եզդիների շրջանում..... 115

Tereza Amryan. Proselytism among Yezidis of Armenia

Тереза Амрян. Прозелитизм среди езидов Армении

ԼԵՉԿԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, LINGUISTICS, ЛИНГВИСТИКА

Լուսինե Սողոմոնյան. Գերմաներեն երկխոսության գործարանական առանձնահատկությունների շուրջ..... 123

Lusine Soghomonyan. Concerning the Pragmatic Peculiarities of German Dialogues

Лусине Согомонян. О прагматических особенностях диалогов в немецком языке

ԳՐԱԿԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ, LITERATURE STUDY, ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

Թեմինա Մարության. Հայոց պատմության երգիծական պատկերման փորձը Սիմոն Սիմոնյանի «Կը ինդրուի... խաչածեւել» ստեղծագործության մեջ..... 134

Tehmina Marutyán. An Attempt of Satirical Depiction of Armenian History in Simon Simonian’s Book «It Is Asked ... to Cross»

Теймина Марутян. Попытка сатирического изображения армянской истории в произведении Симона Симоняна «Просим... скрестить»

**ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐՄԱՆ ՓՈՐՁԸ ՍԻՍՈՆ
ՍԻՍՈՆՅԱՆԻ «ԿԸ ԽՆՂՐՈՒԻ... ԽԱՀԱԾԵԼԵԼ»
ՍԵՆՇԵԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՍԵՉ***

ՀՏԴ 82-09

ԹԵՀՄԻՆԱ ՍԱՐՈՒԹՅԱՆ

Գորիսի պետական համալսարանի պրոռեկտոր,
Արցախի երիտասարդ գիտնականների և մասնագետների միավորման (ԱԵԳՄՄ)
անդամ, «Գիտական Արցախ» պարբերականի գլխավոր խմբագրի տեղակալ,
բանասիրական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ք. Գորիս, Հայաստանի Հանրապետություն
tmarutyana@mail.ru

Վերջին տասնամյակներին հայ գրականագիտությունը թեև զգալի տեղ է հատկացրել սփյուռքահայ գրողների երկերի քննությանը, այդուհանդերձ ուսումնասիրության շրջանակից գրեթե դուրս է մնացել լիբանանահայ նշանավոր արձակագիր, հրապարակախոս, խմբագիր Սիմոն Սիմոնյանի գրական հարուստ ժառանգությունը, որը բավմաս է ոչ միայն ժանրային ու բովանդակային ընդգրկումով, այլև երգիծանքի դրսևորման տարատեսակ ձևերով:

Հոդվածի նպատակն է Սիմոնյանի գեղարվեստական մտածողության մեջ երգիծանքի դրսևորման ձևերի վերհանումով արժևորել «Կը խնդրուի... խաչածեւել» երկի ժանրային, կառուցվածքային, գաղափարագեղագիտական առանձնահատկությունները, որով էլ պայմանավորված է հոդվածի արդիականությունը:

Մեր խնդիրն է ներկայացնել ու վերլուծել Սիմոնյանի «Կը խնդրուի... խաչածեւել» երկը՝ հայոց պատմության երգիծական պատկերման գաղափարական շեշտադրումով:

Ուսումնասիրվող նյութի խնդրով ու նպատակով պայմանավորված՝ հոդվածում կիրառել ենք հերմենևտիկայի ու պատմական մեթոդները:

Թեմատիկ անդրադարձով, քննվող հարցերի համակարգով և քննության հիմնական արդյունքով աշխատանքը գիտական նորույթ է:

Հիմնաբառեր՝ Սիմոն Սիմոնյան, երգիծանքի գեղարվեստական միջոցներ, թատերգություն, հայոց պատմություն, պատմափիլիսոփայություն:

* Հոդվածը ներկայացվել է 08.06.2020թ., գրախոսվել՝ 16.06.2020թ., տպագրության ընդունվել՝ 10.07.2020թ.:

Մուտք

Երգիծանքը Սիմոն Սիմոնյանի գեղարվեստական մտածողության էատարրերից է: Երգիծաբան չլինելով՝ նա գրեթե բոլոր ստեղծագործություններում, հրապարակախոսական հոդվածներում, խմբագրականներում, նամակներում մեծ հակում է ցուցաբերել դեպի երգիծանքի գեղարվեստական արտահայտման տարբեր միջոցներ՝ գրոտեսկը, այլաբանությունը, խոսքի ու դրության կոմիզմը, բառախաղը, ողբերգազավեշտական դրամատիզմը և այլն: Երգիծելու բնատուր կարողությունը, սուր դիտողականությունը օգնել են գրողին՝ գտնելու երևույթի բնութագրական հատկանիշը, բնորոշ մակդիրը, փոխաբերությունն ու համեմատությունը:

Պատահական չէ, որ Սիմոնյանի գեղարվեստական առաջին հայտը՝ «Կը ինդրուի...խաչածեւել. Յայ ժողովրդի ծննդյան 10000-ամյակի տոնակատարությունը (առաջին օր)» խորագրով, երգիծանքի նախասիրության յուրօրինակ դրսևորում էր: Երկը բնորոշվել է իբրև թատերգություն, բայց կառուցվածքը դասական իմաստով դրա հիմքը չի տալիս: Առհասարակ, պետք է նշել, որ Սիմոնյանի ստեղծագործական խառնվածքին բնորոշ են որոնողականությունը, ժանրային փոխաձևումները, ստեղծագործական փորձարարությունը: Նրա գրարվեստը շատ ավելի ինքնածին է, ներքին կուտակումների ինքնաարտահայտման միջոց, իր երևակայության մեջ արդեն ձև ու մարմին առած կառուցվածքի ինքնահնար թելադրանք:

Հղացումով ու կառուցվածքային տեսանկյունից յուրօրինակ ստեղծագործություն է «Կը ինդրուի... խաչածեւել»-ը՝ բնաբանված հայկական հայտնի առածով՝ «Չէ եղեր գիշեր, որ չի լուսցեր»: Վերնագրային կառուցում, որպես երկի ժանր, նշված է՝ «Յայոց երգիծական պատմություն»: Նախքան առանձին գրքով տպագրելը Սիմոնյանն այն մասմաս հրապարակել է իր խմբագրած «Սփիւռք» շաբաթաթերթում՝ «նկատի ունենալով, որ մեր պատմութեան գեղարուեստական քննութիւնն է, որ կկատարուի հոն: Այս շարքին նախապէս լոյս տեսած մասերը հրատարակուեցան եւ կը հրատարակուին ամբողջովին վերամշակուած կերպով»²⁸⁰: Գրողը, ցավոք, չի իրագործել գրական ծրագիրը և չի ամբողջացրել երգիծապատումը մեկ գրքով, որում պետք է ներառվեին նաև մյուս մասերը՝ համապատասխանաբար տոնակատարության երկրորդ ու երրորդ օրերի դիպաշարային ընթացքով՝ «Չուրջ հինգ հարիւր էջ կազմող եզակի գործ մը՝ թէ որպէս գրականութիւն, եւ թէ որպէս պատմական քննութիւն»²⁸¹: Սիմոնյանը, սակայն, երկրորդ ու երրորդ օրերի առանձին հատվածներ (օրինակ՝ բանախոս Վասակ Սյունի՝ «Ինչու՞ անցայ պարսիկների կողմը», «Կը վկայէ պատմաբան, պրոֆ. Նիկ. Ադոնց», որ «հայոց պատմափիլիսոփայության հոյակապ, թերեւս ամենէն գեղեցիկ էջն է»²⁸²) հրապարակել է «Սփիւռք»-ում²⁸³:

Մի անդրադարձում Սիմոնյանը տվել է երկի երեք մասերի հակիրճ նկարագրությունը. «ա - Չար եւ բարի ոյժեր(հայ եւ օտար),- ոգիներ եւ յատկութիւններ, որոնք *արգելք* կամ *խափան* եղած են հայ ժողովուրդի յաւերժութեան, կամ սատարած են անոր՝ հայ ժողովուրդի հրթիռը արձակելով դեպի յաւերժութեան (պատմութեան) երկինքը, եւ այդ հրթիռը Սասունցի Դաւիթի արձակած կամ շարտած կոտին պէս՝ դեռ կշարունակէ իր ուղին՝ երթը... բ - Յայ ժողովուրդին եւ անոր յաւերժութեան սատարող եւ *վնասող* քաղաքականութիւններ, այսինքն՝ արեւելումներ... Երկրորդ գիրքն ուրեմն պիտի տայ հետեւեալ դէմքերը, որոնք իմ ամենախոնարհ տեսակետով՝ քաղաքականութիւն ըրած են, քաղաքական ուղղութիւն ունեցած են եւ մեր *յաւերժութեան նաւը վարած են*, վարած են՝ լաւ կամ գէշ, ճիշդ կամ անճիշդ, բայց վարած են: գ - Վերջին հատորը պիտի

²⁸⁰ «Սփիւռք», 2 մարտի, 1965թ., թիվ 8, էջ 1:

²⁸¹ Նույն տեղում, էջ 1:

²⁸² «Սփիւռք», 7 հուլիսի, 1965թ., թիվ 26, էջ 1:

²⁸³ Տե՛ս «Սփիւռք», 1965, թիվ 21, 22, 23, 24, 25, 27:

պարունակել է *Հայ ժողովուրդին վերջին դատաստանը...* Սասունցի Դավիթը պիտի ըլլայ ահեղ դատաւորը, որ պիտի դատէ հայ ժողովուրդին յաւերժութեան սատարողներն ու խափանողները – անձեր, ոգիներ, շարժումներ՝ հին ու նոր, հայ թէ օտար...»²⁸⁴:

Կարապետ Փոլատյանի հետ «Չրոյց»-ում²⁸⁵ նույնպէս Սիմոնյանը վկայել է, որ պատերազմի ընթացքում (խոսքը Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմի մասին է՝ Թ.Մ.) հիմնովին վերամշակել ու ամբողջացրել է երկը երեք մասերով և պատրաստվում է հրատարակել: «Հայ ժողովրդի ճակատագրի վերլուծում մըն է, երգիծանքով ու լացով, իմաստասիրութեամբ, մտածումով, պատմական ճշգրտութեամբ,- նշում է Սիմոնյանը: - Ինչու՞, ինչպէ՞ս տեսած է հայ ժողովուրդը, բայց ինչու՞ չէ մեծցած, ինչու՞ միշտ «փոքր անու» մնացած է. որո՞նք, ի՞նչ բաներ մեզ տեսել տուած են, եւ որո՞նք ու ի՞նչ բաներ մեզ մանրած են, փոշի ըրած ու ցրուած: <...> Տեսել ու չմեծնայ. ահա՛ հայ ժողովուրդը»²⁸⁶:

Պատմության գեղագիտական ընկալման ու յուրացման կերպը

Վստահաբար գնալով դէպի հայոց պատմության երգիծական պատկերման նորովի կերպի՝ Սիմոնյանը երգիծապատումի ընդգրկումն ու ճյուղավորումները, թեմատիկ-գաղափարական հարցադրումները փորձել է արտահայտել թատերգական կառուցի ձևով, ինչը պետք է դիտարկել փորձարարության մակարդակում՝ իբրև արձակի ու դրամայի յուրատեսակ համադրում, միջժանրային ստեղծագործություն: Այլ խոսքով՝ «Կը խնդրուի... խաչածեւել»-ը թատերգականացված պատմություն է՝ առանց ներքին ամբողջական հյուսվածքի: Լևոն Հախվերդյանի դիտարկումով՝ այն ավելի շատ «գրական, քան բեմական ստեղծագործություն»²⁸⁷ է: Հետաքրքիր է, որ Սասուն Գրիգորյանը երգիծապատումը համարում է «դրամատիկական մենախոսություն», որ հմուտ բեմադրիչը կարող է մատուցել որպէս պիես-մենաթատրոն²⁸⁸:

Պատմագիտության մեջ տարբեր են պատմական անցուղարձերի մեկնաբանությունները, հաճախ՝ իրարամերժ ու տարաբևեռ: Կոստան Չարյանի բանաձևումով՝ «Չափագանցություն պիտի չլինի ասել, որ հայոց պատմությունը դեռ չկարդացված գիրք է: Ամեն ինչ գաղտնիք է, առեղծված: Փակ պատուհան, որի ետև ինչ-որ լույսեր են թաքնված: Մեր պատմագիրներն իսկ ավելի շատ օգտագործած են ժողովրդական բանահյուսության աղբյուրները, քան իրական փաստերը»²⁸⁹:

«Հին հայ մատենագրութիւնը որպէս ենթահող արդի հայ գրականութեան մեջ» բանասիրական ուշագրավ ուսումնասիրության մեջ Սիմոնյանը, պարզաբանելով պատմության գեղարվեստական պատկերման իր ըմբռնումները, գրում է. «Ըստ մեր խոնարհ կարծիքին՝ պատմական ստեղծագործությունները – վեպ, թատերգութիւն, պոեմ, պատմուածք, կամ պարզ քերթուած, անցեալի մը գեղարուեստական ներկայացումը ըլլալէ ետք կամ առաջ, պետք է փիլիսոփայութիւն մը ունենան, անսպասելի մտածում մը, ճշմարիտ գիտ մը: Մէկ խօսքով՝ «ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ԳԻՒՏ»²⁹⁰: Փիլիսոփայական գյուտ, առանց որի «պատմական գործը մը պիտի ըլլար միայն անցյալի երևակայութեամբ ուռուցում կամ ընդլայնում»²⁹¹: Սիմոնյանը

²⁸⁴ «Սփիւռք», 25 հոկտեմբերի, 1965թ., էջ 2 («Պատասխան Գուրգեն Մահարիին»):

²⁸⁵ Կարապետ Փոլատյանի և Սիմոն Սիմոնյանի «Չրոյցը» տեղի է ունեցել 1968թ.-ի հուլիսի Բեյրութում, մի հատված հրապարակվել է «Սփիւռք»-ում (1985թ. թիվ 1, էջ 18-25), ապա լույս է տեսել առանձին գրքով՝ Չրոյց Սիմոն Սիմոնեանի հետ, հտ. 2 (Պեյրութ, «Սեան» տպ., 1988, 136 էջ):

²⁸⁶ «Սփիւռք», 1985, թիվ 1, էջ 25 (Կարապետ Փոլատյան, Չրոյց Սիմոն Սիմոնեանի հետ):

²⁸⁷ **Գրիգորյան Ս.**, Բազմատաղանդ երախտավորը, Ե., «Ուխտատուն» հրատ., 1999, էջ 25:

²⁸⁸ Նույն տեղում, էջ 26:

²⁸⁹ **Չարյան Կ.**, Դեպի Արարատ, Ե., «Սարգիս Խաչենց» հրատ., 2001, էջ 346:

²⁹⁰ «Սփիւռք», 23 մարտի 1975, թիվ 11, էջ 6:

²⁹¹ Նույն տեղում, էջ 5:

պատմական նյութով զրված հայ գրական ստեղծագործությունները, չհաշված մի քանի բացառություններ, հաջողված է համարում միայն անցյալը վերարտադրելու, հայրենասիրություն ներշնչելու, պատմության դասերով սերունդներին դաստիարակելու առաքելությամբ, որոնք, սակայն, զուրկ են «փիլիսոփայական նոր ու ինքնատիպ» գյուտերից:

Իր առաջին գեղարվեստական երկում դիմելով պատմական թեմատիկային՝ Սիմոնյանը փորձում է հենց պատմիչների հաղորդած տեղեկությունները, պատմագրության եզրահանգումները «սեպհական ու ինքնատիպ փիլիսոփայութեամբ», այսպես ասած «փիլիսոփայական գյուտերով» մեկնաբանել: Նա փորձել է նորովի վերարտադրել հայոց պատմությունը՝ որպես հետահայացի, ինքնասուզման, ինքնաճանաչման մի պատմություն, որ «մեզի մտածել կու տայ, եւ որ երբեմն լալու չափ կը հուզէ երգիծանքի տարագին տակ»²⁹²: Գաղափարական ուշագրավ գուգահեռներ կարելի է տանել «Կը խնդրուի... խաչածեւել»-ի և Չարենցի «Գիրք ճանապարհի» ժողովածուի միջև: Պատմության փիլիսոփայությունը արդիականության խնդիրներին ծառայեցնելու միտումը, ի դեմս Չարենցի, 1930-ականներին նոր սկիզբ էր նշանավորում պատմական նյութի գեղարվեստական յուրացման համապատկերում, ինչը «Գիրք ճանապարհի»-ում արտահայտվեց յուրատիպ լուծումներով: Ժողովրդի անցած ճանապարհին առասպելական Յայկից մինչև «այս հանճարեղ ներկան գալիքնափայլ» իմաստավորելու չարենցյան փորձը՝ պատմական իրականությանն առերեսվելու, «դարերի կորուստը» ժառանգելու, անցյալի նշանավոր դեմքերին դիմելու և նրանց հետ զրույցի միջոցով ազգային մտահոգություններ արտահայտելու մոտիվներով, ակնհայտ ընդհանրություններ է ձևավորում Սիմոնյանի «Կը խնդրուի... խաչածեւել» թատերգության պատմափիլիսոփայական հիմնաշերտի հետ:

Նյութի ընտրությունը, պատումի ու կերպարակերտման առանձնահատկությունները

Ուշագրավ է ինչպես գրանյութի ընտրությունը, այնպես էլ դրա գեղարվեստական յուրացումը: Յայ ժողովրդի 10000-ամյակի տոնակատարությունն է նշվում Յունեսկոյի սրահներում, ինչը նախածեւնել է ԲՅԺՄԿ-ն՝ Բովանդակ Յայ ժողովրդի Միացյալ կազմակերպությունը՝ տոմսակ-հայտագրով խնդրելով «հայկական կուսակցական, բարեսիրական, մարդական, դպրոցական, հայրենակցական, իգական, արական, երիտասարդական, ծերական, մանկանան բոլոր կազմակերպություններն *խաչածեւել*, Նոյն օրը, Նոյն ժամուն եւ Նոյն սրահներուն մէջ կազմակերպելով իրենց հանդիսութիւնները»²⁹³:

Սյուժեն ինքնին սիմվոլիկ-այլաբանական բնույթ ունի: Առաջին պլանում են հիպերբոլան, գրոտեսկն ու հեզնանքը: Երգիծանքի ձևերը պայմանավորված են դիպաշարի զարգացման առանձնահատկությամբ, նկարագրվող երևույթների բնույթով, կերպարների վարքագծով, ստեղծված իրադրությամբ և այլն: Հեղինակը միտումնաբար է ընտրում տոնակատարության և՛ տեղավայրը, և՛ ժամանակը, ինչը բխում է նրա պատմափիլիսոփայական ու սոցիալական կենսադիքորոշումների գլխավոր միտումներից: «Խաչածեւել» բառը Նոյնպես բխում է երկի ներքին զարգացումից:

Նշված է տոնակատարության կոնկրետ ժամանակ՝ 1965 թվական, որն, ի դեպ, նաև երգիծապատումի գրության թվականն է, այսինքն՝ հեղինակի կոնկրետ ժամանակը, որը նախ և առաջ կապվում է Մեծ Եղեռնի 50-ամյա տարելիցի ոգեկոչման հետ, ինչը յուրատեսակ ուղերձ է համազգային ինքնագիտակցության վերարթնացման, պատմական ճշմարտության հետ առերեսման և հայ դատի հանրայնացման: Պետք է

²⁹² Կարենորեան Յ., «Սփյուռք», 1965, 12 նոյեմբերի, էջ 11:

²⁹³ Սիմոնյան Ս., Կը խնդրուի... խաչածեւել, «Սեւան» տպ., էջ 9:

Նկատել սակայն, որ ներքին իմաստային պլանում քրոնոտոպը բացակայում է, գործողությունները կատարվում են, այսպես ասած, ժամանակից դուրս, պատմություններն այլաբանական տարածությունում, որտեղ հայտնվում են հայ ժողովրդի բովանդակ պատմության գլխավոր դերակատարները՝ իրական, թե միջա-արթետիպային:

Սիմոնյանը «նույն օրվան, նույն վայրին ու նույն ժամուն» սահմաններում ժողովրդի պատմության գլխավոր դերակատարներին հանում է «բեմ»՝ դատելու նպատակով, երգիծական շղարշի տակ ցույց տալիս մեր բազմադարյա երթի «մութ, անհեթեթ, տարօրինակ» ընթացքը (Չարենցի խոսքով), պատմական անցքերի երգիծական ու դիպուկ մեկնաբանություններով ճշգրտում իր վերաբերմունքը պատմության հանդեպ: Բեմն այն կետն է, որտեղ հատվում-խաչաձևվում են ժամանակային շերտերը: Որպես այլաբանական տարածություն՝ այն մտնում է երկի մտահղացման ծրագրի ու կառուցվածքի մեջ: Տարբեր ժամանակաշրջաններն ու դրանց պատմական դեմքերին դիտելով մեկ ամբողջության մեջ՝ հեղինակը ստեղծում է, այսպես ասած, ժամանակային միասնություն (այդ միտումը առկա է նաև «Անժամանորոս» վեպում²⁹⁴): Ժամանակային այդ միասնությունը կամ *խաչաձևումը* օգնում է ճանաչելու պատմությունը, կամ ինչպես Կոստան Չարյանն է ասում, «պատմության պատմությունը»²⁹⁵:

Հանձն առնելով պատմության առեղծվածները բացահայտելու առաքելությունը՝ Սիմոնյանը փորձում է կերպարների ինքնախոստովանալիս հնարքով «շրջել» պատմական ժամանակի դեմքերն ու դեպքերը, իրենց տեղը դնել դրանք և սթափ գնահատել պատմական եղելությունները: Նա չի խնայում ոչ՝ հայ թագավորին, ոչ՝ կաթողիկոսին, ոչ՝ գրողին, ոչ՝ կուսակցական գործչին ու մեծահարուստին: Հեղինակի հայացքը կենտրոնանում է պատմության այն հանգրվանների ու կենսահանգամանքների վրա, երբ հայ ժողովրդի տառապանքների, ողբերգությունների, հոգեկան ներքին ճգնաժամերի, քայքայումների, կորուստների պատճառները շատ դեպքերում չնչին ու ծիծաղելի շարժառիթներն են եղել, հաճախ՝ ներանձնական շահերը:

Սիմոնյանի մտքի թռիչքը, երևակայության համատեղումները սահմաններ չեն ճանաչում ոչ ժամանակի, ոչ տարածության իմաստով: Տոնակատարությանը ներկա են հայոց բոլոր մեծերը՝ Հայկ Նահապետը, Արա Գեղեցիկը, Գրիգոր Լուսավորիչը, Սասունցի Դավիթը, Մեծն Թեոդոս Ա-ն, Լևոն Մեծագործը, Տրդատ թագավորը, բանաստեղծներից Վահան Տերյանն ու Եղիշե Չարենցը, մեծահարուստներից Ալեքսանդր Մանթաշովն ու Գալուստ Գյուլպենկյանը, էլի ուրիշներ:

Տոնահանդեսի առաջին օրը պիտի նախագահեն Գրիգոր Լուսավորիչը, Սահակ Պարթևը և Աշոտ Ա. Բագրատունին: Պիտի բանախոսեն Հայկ Նահապետը՝ «Ինչու՞ Արարատի երկիրը փախայ», Տիգրան Մեծը՝ «Ինչու՞ Հայաստանի սահմաններն դուրս ելայ», Տրդատ Մեծը՝ «Ինչու՞ աղջկայ մը համար դավանափոխ եղայ և Ֆրեյոյտ», Վասակ Սյունին՝ «Ինչու՞ պարսիկների կողմը անցայ»: Պիտի արտասանեն Մեսրոպ Մաշտոցը՝ ԱԲԳ-ն, Սահակ Պարթևը՝ ՕՐՈՐԸ, Ղևոնդ Ալիշանը՝ ԼՈՒՄՆԿԱՆ: Պիտի մեներգեն Ղևոնդ Երեցը («Անգղ գիւղի երգը») և Կիրակոս Քահանան («Անիի բանալիները»): Օրակարգում երկու կենդանի պատկեր է ներառված՝ «Ա - Ժամանակն առաջ, Բ - Ըլլալն ետք», զուգերգ, ուղերձ՝ Աղաթի Խանջանից («Առ Լ.Բերիա» և փակման խոսք Կոմիտաս Վարդապետից («Անտունի» և «Կռունկ»)²⁹⁶:

Երգիծական այս հայտագիրն արտացոլված է երկում իբրև ծրագիր ու պատմական աշխարհայացք, որով հեղինակը փորձում է մոտենալ հայ ժողովրդի անցած ուղուն, դրա պարադոքսներին և նորովի մեկնաբանել: Նա նայում է սերունդների

²⁹⁴ Սիմոնյան Ս., Անժամանորոս, Բեյրութ, «Սեան» տպ., 1978թ., 515 էջ:

²⁹⁵ Չարյան Կ., Դեպի Արարատ, էջ 346:

²⁹⁶ Սիմոնյան Ս., Կը ինդրուի...խաչաձեւել, էջ 10:

հոգեհատակը՝ փորձելով ստագերծել առասպելներից հյուսված հայոց պատմությունը, գտնել այն «ճշմարտեալ» առասպելը, որ համահունչ է իրականությանը:

Երգծապատումի ամեն մի պատկեր ունի շատ ավելի խոր ենթատեքստ, քան կարող է թվալ առաջին հայացքից: Երկի հիմքում հայ ժողովրդի ճակատագիրն է: Ինչպես երգիծապատումի առաջին մեկնաբաններից Բեգլար Նավասարդյանն է նշել՝ «Մեծ խմորումներ ծայր առած են համամարդկային տարողությամբ»²⁹⁷:

Հանդիսությանը մասնակցում են միայն օտարները, բացակա են հայերը՝ «ցրված ըլլալով աշխարհի բոլոր վայրերը»²⁹⁸: Հրավիրված են նաև հայ ժողովրդի պատմական ախոյաններն ու բռնապետերը՝ Բաբելոնացի Բելը, Հայլե Սելասիև, Շամիրամը, Ներոնը, Սուլթան Համիդը, Բերիան, Ստալինը և այլք՝ հիմնական թեմա ունենալով հետևյալ նյութերը՝ «Ի՛նչ ըրինք հայ ժողովուրդին, ինչպե՛ս չմեռավ հայ ժողովուրդը, ինչն՛ու պիտի չմեռնի հայ ժողովուրդը»²⁹⁹: Եվ որպեսզի ՀԲԺՄԿ-ի հանդիսությամբ կազմակերպված անցի, Սիմոնյանը մի «սպանիչ» նախապայման է դրել. «Կարգապահության պիտի հսկեն հայ կուսակցությունները. – Չանգակներու հսկողությունը յանձնուած է Հնչակեաններուն, զենքերու՝ Դաշնակցականներուն, լուռութեան՝ Ռամկավարներուն, աղմուկի՝ Համայնավարներուն»³⁰⁰:

Առաջին բանախոսի՝ Հայկ Նահապետի թարգմանիչը Բելն է, որովհետև միայն նա էր հասկանում հայերեն, հետևաբար և իր հայեցակետից էլ մեկնաբանում է Հայկի՝ Արարատի երկրում հանգրվանելու դրդապատճառները՝ խորը դրամատիզմ հաղորդելով պատումին: Բելի համոզմունքով՝ եթե Հայկը չգործեր այդ խենթությունը, «Բաբելոնի մեջ կրնայինք ավարտել Աշտարակը եւ ապա այնտեղ հիմնել թագավորություն մը, մինչև հիմա տեւել»³⁰¹: Իր ժողովրդի մեջ պակասում էին տնելու հորմոնները, որոնցով միայն Հայկի տոհմն է օժտված, այդ պատճառով էլ իր ժողովուրդը անհետացավ, մինչդեռ Հայկի սերունդը շարունակվեց առ այսօր: Հպարտանալու առիթ, սակայն, Հայկ Նահապետը չունի, քանզի, ըստ Բելի, «գաղթականութեամբ կազմեց իր ժողովուրդը եւ գաղթականութեամբ ալ շարունակվեցաւ իր ժողովուրդը մինչև հիմա»³⁰²: Սիմոնյանն առասպելական պատումին հաղորդել է յուրատեսակ փիլիսոփայություն: Պաշարված լինելով առասպելներով՝ տասը հազար տարի հետո էլ չենք կարողանում ճեղքել հայ ժողովրդի գոյավորման իրական հիմքերը ցուցանող վարագույրը: Պատկերն ավարտվում է դրության կոմիզմի տեսարանով. Հայկը փորձում է երկրորդ նետն արձակել Բելի ուղղությամբ, սակայն «դաշնակցականները բռնեցին Հայկ Նահապետի ձեռքերեն, Հնչակեանները զարկին զանգակները, Ռամկավարները լուռօրն ազդարարեցին եւ Համայնաւարները աւելի աղմկեցին՝ պահանջելով որ Հայկ Նահապետը ազատ ձգուի իր ազատագրական կռիւը շարունակելու»³⁰³:

Ըստ գեղարվեստական կառուցվածքի՝ Սիմոնյանի երգիծապատումը միափյուսում է երեք շերտ՝ առասպելապատմական պատում, կյանքի իրապատում հոսք՝ պատմական կոնկրետ իրադարձությունների վկայակոչմամբ և գաղափարի պատմագիտական-փիլիսոփայական նորովի մեկնաբանություն: Ակնհայտ են նաև երգիծապատումի ոճի բանահյուսական երանգավորումները:

Երգիծական ուշագրավ ուղերձներով է հատկանշվում Շամիրամի խոսքը՝ ուղղված հայ ժողովրդին և մասնավորապես իր՝ թագուհիների թագուհու «իրավառ սիրահրավերը» մերժած Արա Գեղեցիկին: Կայծքարի պես կարծր ժողովուրդը թեև միշտ

²⁹⁷ «Սփիւռք», 1965, 28 հուլիսի, թիվ 29, էջ 3:

²⁹⁸ Սիմոնյան Ս., Կը խնդրուի... խաչածեւել, էջ 13:

²⁹⁹ Նույն տեղում, էջ 11:

³⁰⁰ Նույն տեղում, էջ 11:

³⁰¹ Նույն տեղում, էջ 15:

³⁰² Նույն տեղում, էջ 16:

³⁰³ Նույն տեղում, էջ 16:

մնաց «փոքր ածու» և չկարողացավ կայսրություն հիմնել, բայց կարողացավ ապրել, ինչը «կայսրութիւն հիմնելէ աւելի գերազանց կարողութիւն մըն է»³⁰⁴: Հակառակ իր բազմաթիվ Հարալեզ աստվածների՝ Ասորեստանի հզորագոր ժողովուրդը անհետացավ պատմության թատերաբեմից: Պատճառը: «Մեր Յարալեզ աստուածները կ'ապրին մեզմէ, մեր մարմինէն, մեր արիւնէն, մեր մտածումներէն, մեր կիրքերէն, մեր շունչէն, մեր վիշտերէն դուրս»³⁰⁵, միևնույն ամեն հայ իր մարմնի, արյան, մտածումների, կրքերի, իր վշտերի մեջ ունի «Հարալեզ աստված մը՝ ինքզինք լիզող, ինքզինք կենդանացնող»³⁰⁶: Շամիրամի պնդմամբ՝ ինչ որ պակասեց հայ ժողովրդին, անշան, բայց կարևոր բան էր: «Տելելը հրաշալի բան է, բայց կարելոր է աճիլն ու մեծնալը:... Ատելութեամբ եւ ռիսով ազգ մը կրնայ տելել, բաց սիրով միայն կրնայ մեծնալ: ... Հայը հայ կապրի՝ վրեժ մը լուծելու համար, ռիսով, ատելութեամբ, դառնութեամբ եւ մասամբ Նորին: Մեծնալու համար անհրաժեշտ է սիրել: Եվ հայը անսեր ժողովուրդ մըն է եւ չի կրնար սիրել ու մեծնալ ու պիտի չմեծնայ...»³⁰⁷: Եթէ Արան չմերժեր իր սերը, պիտի լիներ արքան երկու երկրների՝ Հայաստանի ու Ասորեստանի: Արան իր Նուարդի համար «կորսնցուց կայսրություն մը»³⁰⁸: Ավելին՝ Արան իր Նուարդի պատճառով կորցրեց ոչ միայն երկու թագավորություն, այլև «Մուսուլի քարյուղի հանքերուն ամբողջությունը»³⁰⁹: Պատումն ուղեկցվում է խոսքի ու դրության կոմիզմի դիպուկ տեսարաններով:

Թատերգության մեջ երկու շերտ են կազմում կերպարները. մի կողմում հայ ժողովրդի պատմական պիտաններն են, մյուս կողմում՝ նրանց գոհերը: Պատմություններն զեղարվեստական տարածության մեջ ամեն մեկը հայտնվում է իր ժամանակին՝ բացելու հոգին, մտածումները. նրանք և՛ լուսաբանում են, և՛ լուսաբանվում: Սիմոնյանը նրանց տանում է դեպի հոգեբանական մերկացումները և պարտադրում խոսել: Երկու հստակ դրված է ինքնաբացահայտման ու ինքնաքննության գաղափարը, կարծես ամեն մի կերպարի մեջ դրված է երկրորդ ես-ը, որը ռեալությունն է և հակադրություն է գծում:

Տիգրան Մեծը ներկայանում է անձնական-ներհոգեկան ապրումների տանջալից վերապրումներով. «Ես Հայաստանի սահմաններէն դուրս եկայ, որովհետեւ ուզեցի փախչել կնիկիս ձեռքէն: Ով որ իր կնիկէն կփախչի, կայսրութիւն կրնայ հիմնել»³¹⁰ - այսպէս է հայոց արքայից արքան «տասը հազար տարի ետք» իր հոգեհատակը բացում սերունդների առջև՝ խոստովանելով ինքն իրենից հաղթված լինելու դառը ճշմարտությունը, որ անկյունադարձային եղավ հայ ժողովրդի պատմական ընթացքի համար: «Կայսրութիւն հիմնեցի, բայց կառավարուեցայ կնոջմէս... Երկու մեծագոյն յանցանքներ գործեցի կնոջս պատճառաւ, բազմաթիվ մեծ յանցանքներես ետք: *Առաջին՝* երբ աներհայրս Սիհրդատ Եպատոր պարտուեցավ Լուկուլլոսէն, փախաւ եւ եկաւ Հայաստան, փոխանակ իր երկիրը կամ Կովկաս ապաստանելու: Փորձանք եղավ իր փեսային - այսինքն ի՛մ - գլխուս: Մերժելու էի: Կրնայի՞: Կնոջս հայրը կրնայի՞ մերժել: *Երկրորդ՝* երբ Լուկուլլոս Տիգրանակերտ մայրաքաղաքս պաշարեց, ես փոխանակ մայրաքաղաքս ազատագրելու, 6000 հայ երիտասարդ զինուորներ ղրկեցի եւ մայրաքաղաքէս Կոլեպատրան եւ իրենները ազատագրեցի»³¹¹: Եվ ապա՝ «Ինչու՞ մերժեցի Պոմպեոսի դէմ ճակատամարտի ելլել, եւ իմ այս ծիրուս վրայ հեծած՝ գլխիկոր յառաջացայ Պոմպեոսի զինուորներու մեջէն եւ հռոմայեցի զօրավարին ոտքերուն առջեւ դրի այս թագը... Ես Պոմպեոսի դէմ չպատերազմեցայ, վասնզի անոր բանակին մեջ տեսայ

³⁰⁴ Նույն տեղում, էջ 22:

³⁰⁵ Նույն տեղում, էջ 22:

³⁰⁶ Նույն տեղում, էջ 23:

³⁰⁷ Նույն տեղում, էջ 23:

³⁰⁸ Նույն տեղում, էջ 25:

³⁰⁹ Նույն տեղում, էջ 26:

³¹⁰ Նույն տեղում, էջ 40:

³¹¹ Նույն տեղում, էջ 45:

ի՛մ, ի՛մ որդիս՝ Կրտսերն կոչուած Տիգրանը, ի՛մ երակներուս ծնունդը... Երբ ինձի լուր բերին թէ ի՛մ զաւակս կառաջնորդէ ինձի դէմ արշաւող հռոմէական բանակները, ձեռքերս թուլցան եւ պարպուեցայ ես ինձմէ»³¹²:

Հոգեկան ներքին փորձով Տիգրան Մեծը հայ ժողովրդին հղում է յուրօրինակ հոգևոր կտակը. հայը կենդանի ու կանգուն մնաց, որովհետև կայսրություն չիմսեց: «Բոլոր կայսրութիւն հիմնող ժողովուրդները մեռան ու անհետացան պատմութեան թատերաբեմէն, ու պիտի անհետանան նաեւ այս օրերու բոլոր կայսերական ժողովուրդները, կապիտալիստական թէ սոցիալիստական կայսրութիւնները: Հայո՛ց ժողովուրդ, դուն պիտի ապրիս ծնունդէդ մինչեւ հիմա կտրած ճամբուն տարիներուն չափ, այսինքն տասնազար տարիներ եւս, Եթէ ՀԱՐԱՉԱՍՏԵՐԴ ՉԴԱԲԱՃԱՆԵՆ, այսինքն՝ ԴՈՒՆ ԵԹԵ ԶԵՉԻ ՉԴԱԲԱՃԱՆԵՍ... Արեան դավաճանութիւնը միայն մահ պիտի բերէ հայ ժողովուրդի»³¹³:

Պատմության մի շարք ողբերգական իրադարձությունների՝ պատմագիտության լույսի ներքո դիտված պատճառները Սիմոնյանն ընդունում է ակնհայտ կասկածով, որն արտահայտվում է երգիծապատումի տարբեր շերտերում, պատմության տարբեր դերակատարների շուրթերով՝ հասնելով ողբերգազավեշտի: Սիմոնյանը ձգտում է մեզ արթնացնել ընդարմացումից, ոգեսթափության կոչ է անում: Այս մտոիվն առաջ է բերում յուրատեսակ գաղափարական ընդհանրացում. ետ նայիր ու գնա առաջ: Այդ «առաջն» արդեն ներկայացում չէ, սկիզբ է առնում պատմության իրական զգացողությունն ու ճանաչողությունը:

Հեղինակն աստիճանաբար լայնացնում է պատմության ընկալման ու երգիծական մեկնաբանության ներքին իմաստաբանական սահմանները:

Պատմության գլխավոր դերակատարներից Սիմոնյանին առանձնապես հետաքրքրել է Ներոնը, և պատահական չէ, որ նրա ողջույնի խոսքը երգիծապատումի գաղափարական-փիլիսոփայական խտացումներից է՝ պատմական Նոր հայեցակետի առաջաջաման իմաստով:

Աղասի Հովհաննիսյանը Սիմոն Սիմոնյանին նվիրված մի հուշապատկերում («Սիմոն Սիմոնյանը Թեհրանի մեջ») հետաքրքիր դրվագ է երկրորդում: «Նոր հայտնություն մը ըրած եմ, որ պիտի զարմացնէ բոլորիդ:

- Ի՞նչ է այդ յայտնութիւնը. - հետաքրքրուած հարցրին սեղանակիցները:

- Ներոնը հայ ժողովրդի բարեկամ մըն էր...

- Ի՞նչ կ'ըսես սիրելի Սիմոնեան... ատ քո նկարագրած հայ երգիծական պատմութիւն մըն է. - միջամտեց Գարեգին Սրբազանը:

- Այո, Սրբազան Հայր, ատիկա երգիծական մասն է... Ես փաստեր կը ներկայացնեմ յոյն պատմագիրներէն, կենդանի եւ վավերական փաստեր, որ Ներոնը հայ ժողովրդի բարեկամ մըն էր՝ ան ալ աղուոր բարեկամ մը:

- Ի՞նչ էր Ներոնի հայասիրութեան դրդապատճառը. - հարցրեց ճարտ. Վ.Առաքելեանը:

- Ներոնը սիրահարուած էր հայոց թագաւորի գեղանի քրոջը եւ այդ իսկ պատճառով ալ վերաշինել տուեց մայրաքաղաքը եւ հարիւրավոր ուրիշ քաղաքներ ու ավաններ, ինչպէս նաեւ բազմաթիվ կամուրջներ ու ճանապարհներ՝ Հայաստան ուղարկելով հարիւրավոր ճարտարապետներ, քանդակագործներ, կամուրջ կապողներ ու հազարաւոր բանուորներ՝ հայոց արքունիքի գեղանի արքայադուստրին սիրտը շահելու համար: Սակայն հայոց արքայադուստրը չփոխադարձեց ժամանակի մեծագոյն կայսեր

³¹² Նույն տեղում, էջ 46:

³¹³ Նույն տեղում, էջ 47:

սիրոյն, զայն տագել ու աննորմալ համարելով... Այս բոլորը շուտով թղթին կը յանձնեն, որպէս պատմական իրողութիւն»³¹⁴:

Ներոնի կերպարը տնապէս հետաքրքրել է Սիմոնյանին և պատահական չէ, որ երգիծապատումում նա բավականին համաձայն դիտարկումներ է անում՝ վերաարժևորելով կայսեր պատմական դերակատարութիւնը:

Ներոնը հայ ժողովրդի ծննդյան տասնհազարամյակի տոնակատարութեանն է եկել՝ «ջնջելու պատմութեան եւ պատմագրութեան մեծագոյն անարդարութիւնը եւ ապա յայտարարելու ու հաստատելու մեծագոյն ճշմարտութիւն մը»³¹⁵, որ ինքը հայ ժողովրդի ամենամեծ, ամենաանկեղծ և թերևս միակ օտար բարեկամն ու բարերարն է եղել: «Միլիոններ ու միլիառներ ծախսեցի ձեզի համար: Ձեր ո՞ր իշխանն ու թագաւորը, կամ հայազգի ո՞ր բիւզանդական կայսրը ինձմէ անելի բարիք բերաւ Յայաստանին: Ձեզ չկտորրեցի, չաքսորեցի, չջնջեցի ձեր անկախութիւնը, ընդհակառակն ձեզի երեքդարեան թագաւորութիւն տուի, վերակառուցի ձեր մայրաքաղաքը՝ Արտաշատը եւ շինել տուի ձեր ամենէն շքեղ տաճարը՝ Գառնին, եւ այս բոլորին փոխարեն՝ ձեր գիրքերուն ու յիշողութեան մէջ գիս կը ճանչնաք Յռոմայեցիներու եւ Եւրոպացիներու պէս, իբրէն անգութ եւ մարդասպան»³¹⁶: Մինչդեռ ապերախտ ու անմիտ հայ ժողովուրդը, որ բարերարներին ասել գիտի և ոչնչացնողներին՝ օրհնաբանել, պաշտեց Թեոդոս թագավորներին ու Ստալին հայրիկներին: «Իմ միակ յիմարութիւնս եղաւ հայասիրութիւնը»³¹⁷, - դառնորէն եզրակացնում է կայսրը: Արտահայտութիւնը «երկու շրջումներով» («Յիմար էի, որովհետեւ հայասեր էի: Յայասեր էի, որովհետեւ յիմար էի») տարածվում է սրահում՝ առաջ բերելով տարակարծիք քննարկումներ, որոնք խոսքի ու դրոյթան ծաղրի տպավորիչ պատկերներ են՝ կոմիկականի կարևորագոյն հատկանիշի՝ հակադրութեան(հակասութիւն) հմուտ կիրառմամբ:

Այսպէս, ամեն մեկը ձգտում է արդարադատ ու պերճախոս երևալ: Առանձին պատկեր-իրադրութիւններին միջոցով Սիմոնյանը փորձում է տալ հայ ժողովրդի պատմութեան շարժման ու զարգացման ներքին փոխտպալարութիւնը՝ ինքնատիպ ու անսովոր իրավիճակների մէջ դնելով կերպարներին: Նրա թատերական ֆանտազիաները նոր գոյներ են բերում հայ երգիծաբանութիւնը: Քաղաքական սուր ենթատեքստ ունեն Փոթր Սիերին ու Սասունցի Դավթին որոշակի պայմանադրումներով տոնահանդեսին հրավիրելու դրվագները, Ստալինի ու Բելի ճեպագրույցը հայ ժողովրդի ճակատագրի շուրջ, «Ժամանակէն առաջ» կենդանի պատկերը՝ հայ չորս կուսակցութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ, հայ ժողովրդին «հասցեագրված» բազմաթիվ հեռագրեր (Օշական գյուղի կոլխոզի բրիգադավար Եզնիկ Մաշտոցյանից, հայերի աստված, Յարդգող Վահագն Վահեվախյանից, Դազար Փարպեցուց, Վասակ Սյունուց, Անաստաս Միկոյանից, Դավթի որդի Սիերից և այլն): Այդ ամենը հեղինակը փորձում է ներկայացնել հատկապէս հեզնանքի, զավեշտի, պարողիպի ու սատիրայի միջոցով: Ստալինն ակնհայտ ափսոսանքով է մասնակցում հայ ժողովրդի գոյատևման կենսահաստատ ուժը փաստող տոնահանդեսին. «Ախ, եթէ 1953 մարտի 5-ին սպանուած չըլլայի եւ երկու տարի եւս ապրած ըլլայի, Տասնհազարամեակ տօնելու այս յոգնութենէն ազատած կ'ըլլայի այս բազմութիւնը»³¹⁸: Յետևում է ծաղրը. իր հարյուր-հազարավոր արձանների մէջ, այդուհանդերձ, «ամենէն վիթխարին շինած էին հայերը»³¹⁹, իսկ ինքն այդ բարձունքից «նաբուզողոնսորեան ամեհի արձանիս մէջէն տիւ եւ գիշեր կը դիտէի Երեւանն ու բովանդակ Այրարատեան

³¹⁴ **Յովհաննիսյան Ա.**, Յուշապատկերներ, Ե., «Մ.Վարանդեան» հրատ., 1993, էջ 42:
³¹⁵ **Սիմոնյան Ս.**, Կը ինդրուի... խաչածնել, էջ 80:
³¹⁶ Նոյն տեղում, էջ 84:
³¹⁷ Նոյն տեղում, էջ 84:
³¹⁸ Նոյն տեղում, էջ 59:
³¹⁹ Նոյն տեղում, էջ 58:

դաշտը եւ ստալինեան (պողպատեայ) լռութեամբ կը խորհէի թէ ինչպէս պիտի մաշեցնեմ հայ ժողովուրդը...: Արդէն բաւական հալեցուցեր էի հայ ժողովուրդը եւ իր թիւը մէկ միլիոնէն վար բերեր էի»³²⁰:

Սիմոնյանը Նոր, ուշագրավ որակներ է փնտրում Տրդատ արքայի մարդկային ճակատագրում՝ այն հակադրելով պատմագիրների հաղորդած ծանոթ պատումներին: Սիմոնյանին հաջողվել է առաջ քաշել լուրջ կրոնաբանական հարցադրումներ և պատմության մեկնաբանությունը կասկածի տակ դնել: «Ինչու՞ դաւանափոխ եղայ... Ինչու՞ քանդեցի հին աստուածները եւ աներեցի անոնց մեհեանները»³²¹ - այս հարցին է կոչված պատասխանելու Խոսրովի սեգ որդին՝ ի ցույց դնելու պատմական ճշմարտությունը, թէ «Հայոց Քրիստոնեութիւնը սիրահարութիւն մըն է՝ խօյ ու խելագար», և «Եթէ Հռիփսիմէի քիթը քիչ մը երկար ըլլար կամ հասակը՝ կարճ, ես պիտի չսիրահարէի իրեն եւ քրիստոնեայ պիտի չդառնայի: Եւ եթէ ես քրիստոնեայ դարձած չըլլայի, հայ ժողովուրդը երբէ՞ք քրիստոնեայ պիտի չդառնար եւ մտար հեթանոս...»³²²: «Իմ հավատքիս մէջ չգտայ իմ սիրածս: Ատոր համար դաւանափոխ եղայ: Եղայ քրիստոնեայ: ...Ես հասայ սիրածիս իր հաւատքով»: Սիմոնյանի Նորահայաց պատմափիլիսոփայությունը երկում իր բարձրագույն մարմնավորումը գտնում է Ներքին ուժեղ դրամատիզմով ու քնարականությամբ հագեցած այս խոհածությունների մեջ:

Դիմելով հիմնականում գրոտեսկային պարողիային՝ Սիմոնյանը փորձում է հաղթահարել անցյալի միֆականությունը, պատմականությունն ու կարծրատիպերը: «Հայ ժողովուրդը պիտի կարենա՞յ այրել *ամեն բան*, զոր պաշտած է, եւ պաշտել այն ամեն բան, զոր ատած ու Նզոված է, - Նշել է Սիմոնյանը Կ.Փոլատյանի հետ գրուցախոսելիս, - հրաշալի յետադարձ ակնարկի մը (մեր անցեալին վրայ) եւ հրաշալի հեռաւոր հայեացքի մը(մեր ապագայի վրայ) պէտք ունինք՝ իսկապէս փրկուելու համար»³²³: Երգիծական հնարներով վերաիմաստավորելով Տիգրան Մեծի, Տրդատի, Գրիգոր Լուսավորչի, Մեծն Թեոդոս Ա-ի, Ներոն կայսեր և այլոց դասական կերպարները՝ Սիմոնյանը հանգել է դրանց պատմական իմաստների քայքայմանը:

«Կը ինդրուի... խաչածնել»-ը թեև երգիծապատում է, բայց հայոց պատմության տոնահանդեսը բնավ էլ կատակերգական-զավեշտական գունավորում ձևավորելու նպատակով չի հղացված: Ինչպէս հեղինակն է նշել՝ «Գիրքին հիմնական խորքը հայ ժողովուրդին հավերժութեան տաճնապն է»³²⁴: Այն հայոց հազարամյա պատմության ինքնօրինակ դատաքնությունն է, ինչը հեղինակը զարգացրել է պատմության քարացածության, անշարժության, այսպէս ասած մեռած ձևերի ու մեկնությունների հետ ունեցած հակադրության տեսանկյունից: Այդ իմաստով երգիծապատումն ունի վերապատմական բնույթ:

«Կը ինդրուի... խաչածնել»-ը, որպէս Սիմոնյանի առաջին գեղարվեստական ստեղծագործություն, ջերմ ընդունելություն գտավ ժամանակի մամուլում, հատկապէս Սիմոնյանի խմբագրած «Սփիւռք» շաբաթաթերթի էջերում³²⁵: Անդրադարձները

³²⁰ Նույն տեղում, էջ 59:

³²¹ Նույն տեղում, էջ 130:

³²² Նույն տեղում, էջ 131:

³²³ «Սփիւռք», 1985, թիվ 1, էջ 25:

³²⁴ «Սփիւռք», 25 օգոստոսի, 1965թ., թիվ 33, էջ 3:

³²⁵ **Կարևորյան Յ.**, Նոր գրքեր(Ս.Ս.-ի «Կը ինդրուի... խաչածնել» գրքի մասին), «Սփիւռք», 12 նոյեմբերի, 1965թ., էջ 11-12, **Միքայելյան Գ.**, Սիմոն Սիմոնյան և Հինտու փիլիսոփայությունը («Կը ինդրուի... խաչածնել» գրքի մասին), «Սփիւռք», 25 օգոստոսի, 1965թ., էջ 3-4, **Նավասարդյան Բ.**, Արիամիտ հանդգնություն (Ս.Ս.-ի «Կը ինդրուի... խաչածնել» գրքի մասին), 28 հուլիսի, 1965, էջ 3-10, **Ֆրանգույան Ա.**, Գրախոսություն Ս.Ս.-ի «Կը ինդրուի... խաչածնել» գրքի մասին, «Սփիւռք», 18 օգոստոսի, 1965, էջ 3, **Էսմյուրյան Տ.**, Գրադատություն Ս.Ս.-ի «Կը ինդրուի... խաչածնել» գրքի մասին, «Սփիւռք», 6 ապրիլի, 1975թ. էջ 5 և այլն:

խորթային չէին և հիմնականում կրում էին դրվագային բնույթ: Գրախոսները շտապեցին արձանագրել Սիմոնյանի գեղարվեստական հաջողությունները, ծանոթացնող խոսք ասել հեղինակի մասին: Հայրենիքից արձագանքեց Նան Գուրգեն Մահարին, որ, ի դեպ, առանձնակի վերաբերմունք ուներ Սիմոնյանի հանդեպ: «Սրամտություն պյուս երևակայության ուժգնություն,- ահա թո գործի երկու ուժեղ թևերը, որոնք գրվածք դարձրել են իսկապես թևավոր: Անակնկալներ, ծիծաղելիորեն ողբերգական ու ողբերգական լինելու չափ ծիծաղելի դրություններ և բախումներ տվել են վարպետորեն, բանիմաց գրչով... Հիանալի է, ինքնատիպ, ... հանդուգն և համայնապատում, համայնապարփակ»³²⁶: Այդքանով հանդերձ՝ Մահարին նկատեց, որ չի երևում գործի «խարիսխը»՝ խորհուրդ տալով Սիմոնյանին կենտրոնանալ «այսօրուայ Հայաստանի» (իմա՝ խորհրդային) վրա: Սիմոնյանը պատասխանեց Մահարուն «Սփիւռք»-ի նույն թվականի հոկտեմբերի 15-ի, 22-ի, 29-ի համարներում՝ ուշագրավ պարզաբանումներ անելով երկի կառուցվածքի, գրության շարժառիթների, գաղափարական ընդհանրացումների շուրջ: «Յայտնեմ-ցաւով-որ այդ գործը գրուած է մաս առ մաս, ժամանակ առ ժամանակ, հաճախ տողաշարի արագութեամբ, ... երբ «ՍՓԻՒՐԷ»-ի մեջ նկատուած է պարսպ էջ մը, զոր հարկ եղած է լեցնել...»³²⁷: Հենց դա էլ Սիմոնյանը համարում է իր գործի ինչպես «մեղքը», այնպես էլ «առավելությունը»: «Մեղքը՝ հաճախ իր ստեղծած *ոճական եկուութեամբը*, առաւելութիւնը՝ իր ստեղծած զրգիռով, թափով ու արագութեամբ»³²⁸: Սիմոնյանը երկի միակ խարիսխը հայ ժողովրդի հավերժությունն է համարում, նրա հավերժության տաճակալը և հորդորում Մահարուն՝ փարատելու «նախաւոր երկիւղը» այդօրյա ապրող ու ստեղծագործող Հայաստանի ժխտումը տեսնելու Սասունցի Դավթի դատաստանի մեջ, քանզի «արդարները երկիւղ ունենալու պատճառ չունին»³²⁹, իսկ մեղաւորները «կրնան այժմէն տանիլ Հայոց վերջին դատաստանին սարսափը»³³⁰:

Ամփոփում

Սիմոն Սիմոնյանի «Կը խնդրուի...խաչածեւել» ստեղծագործության մեջ առանձնանում է մի կարևոր գիծ, որը կապվում է հայոց պատմության երգիծական պատկերման ու նորովի մեկնաբանման հետ: Հանձն առնելով երգիծանքի այլևայլ միջոցներով պատմության մերժելի երևույթները ներկայացնելու, պարադոքսները բացահայտելու, միջականությունը բողազերծելու առաքելությունը՝ Սիմոնյանը փորձում է կերպարների ինքնախոստովանանքային հնարքով վերաիմաստավորել հայ ժողովրդի պատմական ընթացքը՝ «տեսելու եւ չմեծնալու» կանխասահմանվածությամբ: Այս առումով երկն ունի պատմափիլիսոփայական ներքին ուղղվածություն: Երգիծական միջոցների նորահնար կիրառությունները երևան են հանում Սիմոնյանի աշխարհընկալման ու լեզվամտածողության ինքնատիպությունը, տեսանելի դարձնում պատկերի կերտման գեղարվեստական յուրահատկությունները: Երկի ժանրային ու կառուցվածքային առանձնահատկությունները նույնպես Սիմոնյանի աշխարհայացքի արտահայտման դրսևորումն են: «Կը խնդրուի...խաչածեւել»-ն էականորեն տարբերվում է դասական թատերգությունից թե՛ կառուցվածքով, թե՛ ասելիքի ձևով, և իրականում գործ ունենք համադրական տեսակի հետ: Պատմության գլխավոր դերակատարներին (իրական ու միջա-արթետիպային) երգիծելիս Սիմոնյանի ծաղրը ձեռք է բերում

³²⁶ «Սփիւռք», 6 հոկտեմբերի, 1965, թիվ 39: Այնուհետև «Սփիւռք»-ի նույն թվականի 15-ի, 22-ի, 29-ի համարներում հետևում է Սիմոն Սիմոնյանի պատասխանը Գուրգեն Մահարուն:

³²⁷ «Սփիւռք», 15 հոկտեմբերի, 1965թ., էջ 1:

³²⁸ Նույն տեղում, էջ 1:

³²⁹ Նույն տեղում, էջ 2:

³³⁰ Նույն տեղում, էջ 2:

AN ATTEMPT OF SATIRICAL DEPICTION OF ARMENIAN HISTORY IN SIMON SIMONIAN'S BOOK «IT IS ASKED ... TO CROSS»

TEHMINA MARUTYAN

*Goris State University, Vice-rector,
Union of Young Scientists and Specialists of Artsakh (UYSSA), Member,
The «Scientific Artsakh» Journal, Deputy Editor-in-Chief,
Ph.D in Philology, Associate Professor,
Goris, Republic of Armenia*

This article is devoted to the examination of famous Lebanese-Armenian writer Simon Simonian's book "It is Asked ... to Cross" with an ideological emphasis on the satirical depiction of Armenian history. By revealing the forms of satire in Simonian's artistic thinking, we have evaluated the genre, structural, ideological and artistic features of the work, which determines the relevance of the article. There is an important line in the work that is linked to the satirical depiction of Armenian history and its new interpretation. Taking the mission of presenting the reprehensible phenomena of history, revealing paradoxes, unveiling myth by other means of satire, Simonian made an attempt to give a new meaning to the course of Armenian history through the self-confession of the characters. In this regard, the book has historical and philosophical internal directions. While satirizing the main actors of history, Simonian's mockery acquires various nuances that are characterized by remarkable contextual emphasis, as well as serve to solve various aesthetic issues.

Based on the purpose and objectives of the research, hermeneutical and historical methods were applied in the article.

Key words: *Simon Simonian, artistic devices of satire, dramaturgy, Armenian history, philosophy of history.*

ԳՆՏԱԿԱԼ ԱՐՑԱԿՆ SCIENTIFIC ARTSAKH НАУЧНЫЙ АРЦАХ № 2(5), 2020

**ПОПЫТКА САТИРИЧЕСКОГО ИЗОБРАЖЕНИЯ АРМЯНСКОЙ
ИСТОРИИ В ПРОИЗВЕДЕНИИ СИМОНА СИМОНЯНА
«ПРОСИМ... СКРЕСТИТЬ»**

ТЕЙМИНА МАРУТЯН

*проректор Горисского государственного университета;
член Объединения молодых ученых и специалистов Арцаха (ОМУСА);
заместитель главного редактора журнала «Научный Арцах»;
кандидат филологических наук, доцент,
г.Горис, Республика Армения*

В статье анализируется сочинение знаменитого ливанского прозаика армянского происхождения Симона Симоняна «Просим... скрестить» и акцентируется внимание на сатирическом воспроизведении истории Армении в этом произведении.

Актуальность статьи заключается в раскрытии сатирических форм, развернутых в художественном мышлении С. Симоняна, в оценке их жанровых, структурных и идейно-эстетических особенностей. Лейтмотивом произведения становится сатирическая проекция истории Армении и ее новая интерпретация.

С. Симонян предпринял попытку с помощью различных сатирических приемов представить отвергаемые исторические факты, раскрыть парадоксы, разоблачить мифы и с помощью приема исповеди персонажей произведения переосмыслить исторический путь армянского народа. С этой точки зрения сочинение имеет внутреннюю историко-философскую направленность. В случае, когда С. Симонян высмеивает главных действующих исторических лиц, его сатира приобретает различные оттенки, которые характеризуются многозначительной подтекстуальной акцентуализацией, а также служат решению различных эстетических задач.

Исходя из цели и задач исследования, в статье были применены герменевтические и исторические методы.

Ключевые слова: *Симон Симонян, художественные приемы сатиры, драматургия, история Армении, философия истории.*